Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuomioistuimien turvatarkastuksista annetun lain muuttamisesta

(HE 63/2023 vp)

Lakivaliokunta 10.11.2023

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Tavoitteet

- Esityksen tavoitteena on selkeyttää lainsäädäntöä ja mahdollistaa kaikkien oikeushallinnon viranomaisten asiakkaiden turvatarkastukset niissä tilanteissa, joissa viranomaisilla on yhteinen sisäänkäynti tai asiakaspalvelualue tuomioistuimen kanssa.
  - Oikeushallinnon viranomaisilla tarkoitetaan tuomioistuimien ohella Syyttäjälaitosta, Ulosottolaitosta, valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiirin oikeusapu- ja edunvalvontatoimistoa sekä Rikosseuraamuslaitoksen rikosseuraamuskeskuksen yhdyskuntaseuraamustoimistoa.
- Turvatarkastajaa koskevien säännösten täsmentämisen tavoitteena on saattaa lainsäädäntö näiltä osin perustuslain ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaiseksi.

Nykytila

- Turvatarkastuksen kohteet
  - Laki turvatarkastuksista tuomioistuimissa koskee ainoastaan tuomioistuimia; ”*tuomioistuimen tiloihin saapuvat ja siellä olevat henkilöt*”
  - Useissa oikeustaloissa oikeushallinnon eri viranomaisten asiakaspalvelut on keskitetty yhdelle alueelle, jonne asiakasliikenne kulkee yhden yhteisen sisäänkäynnin kautta.
  - Voi syntyä tilanteita, joissa turvatarkastustoimenpiteet kohdistetaan muun oikeushallinnon viranomaisen asiakkaaseen ilman selkeää oikeudellista perustaa.
- Turvatarkastajat
  - Turvatarkastajana voi toimia Poliisi, tuomioistuimen palveluksessa oleva tehtävään koulutettu henkilö tai poliisin tehtävään hyväksymä henkilö.
  - Voimassa oleva laki ei sisällä turvatarkastajan hyväksymiseen liittyviä koulutus- ja kelpoisuusvaatimuksia. Myös virkavastuuta koskevat säännökset puuttuvat.

Esityksen keskeinen sisältö

- Turvatarkastuksen kohteet
  - Mahdollistetaan kaikkien oikeushallinnon viranomaisten asiakkaiden turvatarkastukset niissä tilanteissa, joissa viranomaisilla on yhteinen sisäänkäynti tai asiakaspalvelualue tuomioistuimen kanssa.
    - Oikeushallinnon muut viranomaiset eivät saa itsenäistä päätäntävaltaa järjestää turvatarkastuksia muissa tiloissaan.
- Turvatarkastajat
  - Kyseessä PL 124 §:n mukainen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle.
  - Edellyttää turvatarkastajan virkavastuusta, koulutuksesta, kelpoisuudesta, tehtävään hyväksymisestä ja hyväksymisen peruuttamisesta sekä turvatarkastajan ulkoisista tunnusmerkeistä säätämistä.
  - Edellä mainitut sisältyvät muutettavaksi ehdotettuun 4 §:ään ja uuteen 7 §:ään.
  - Toimivalta ja oikeus voimankäyttöön kaikilla turvatarkastajilla yhtenäinen
    - Toimivalta = 5 §:n mukaiset turvatarkastustoimenpiteet ja 6 §:n mukainen henkilön poistaminen tiloista.
    - Voimankäyttö = Henkilön poistaminen tiloista käyttäen tarvittaessa ”tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet”.

Vaikutukset 1/2

- Asiakkaat ja henkilöstö
  - Turvatarkastuksilla on järjestyshäiriöitä ennaltaehkäisevä vaikutus.
  - Esitys lisää asiakkaiden ja henkilöstön turvallisuutta.
  - Kaikkien asiakkaiden turvatarkastaminen mahdollistaa sen, että samalla asiakaspalvelualueella ei ole tarkastettuja ja tarkastamattomia henkilöitä.
  - Pääosaan asiakkaista kohdistuu vain niitä turvatarkastustoimenpiteitä, joilla puututaan vain vähäisessä määrin heidän henkilökohtaiseen koskemattomuuteensa.
    - Metallinpaljastinportti ja mukana olevien tavaroiden läpivalaisu

Vaikutukset 2/2

- Viranomaiset
  - Turvatarkastuksen ulottaminen myös muiden oikeushallinnon viranomaisten asiakkaisiin selkeyttää turvatarkastusten järjestämistä oikeustaloissa.
  - Poliisin hyväksymispäätöksen tekemisen voidaan olettaa helpottuvan koulutus- ja kelpoisuusvaatimusten täsmentymisen johdosta.
  - Uusi tehtävä tuomioistuimelle; turvatarkastajakortin antaminen.
  - Poliisin sisäisen lupaohjeen päivitystarve.
- Taloudelliset vaikutukset
  - Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.
  - Oikeustaloissa turvatarkastukset on pääosin jo olemassa.
  - Turvatarkastuksista syntyvät kustannukset on mahdollista jakaa eri virastojen kesken.
  - Kustannusten jakaminen ei nosta oikeushallinnon virastojen kokonaiskustannuksia, mutta kustannukset kohdistuisivat osittain hallinnonalan eri sektoreille.

Voimaantulo

- Tarkoitus on, että laki tulisivat voimaan 1.1.2024